

שנה ג'

מלון
נט

פר' ויקהל
שקלים • תשע"ו לפ"ק

גליון • כרמנו

פניני חסידות ולקחי חיים, פירות מתוקים שנלקטו מאילנות שבכרם רבותינו הק

שיח חסידים

עובדות וסיפורים השייכים לפרשתנו

חסיד מהו

את הכיור ואת כנו. סיפר הרבי רבי הענין ז"ע מאלכסנדר שבבואו בפעם ראשונה אצל הרה"ק מקאצק ז"ע קרא אותו הרה"ק מקאצק ז"ע ואמר לו: 'בא ואגיד לך מהו א' חסיד', א חסיד פרעגט זיך איבער פארוואס, וכן מצינו בגמ' 'מאי טעמא'.

ואמר הרבי רבי הענין ז"ע: בשעת השמיעה עוד לא ידעתי מה שאמר לי הרבי, אך לימים פ"א נטלתי הכלי לנטילת ידיים לפני הסעודה כדרכי, אז עלה דעתי מה שאמר לי הרבי ונתעוררו בי דבריו הקדושים, והעמקתי מחשבותי מאוד להבין דברי קדשו, וחשבתי איזה תכלית ומצוה נצמח מזה (מנטילת ידיים) ולפני מי נעשה המצוה, וכך הייתי עומד מתוך עומק מחשבתי לערך ב' שנות, בין איך גיוואר גיווארין ואס פאר'ן טובה השי"ת האט גיטיען מיט אונז שצונו על נטילת ידיים. ואז ברכתי ברכה בא"י אמ"ה אקב"ו על נטילת ידיים.

וסיים הרבי רבי הענין ז"ע: 'הלואי שעשיתי ברכה כזו גם היום כמאז'. ובעת הסיפור הנ"ל כבר ה' אז רבי ומנהל עדת ישראל ישורון בק"ק אלכסנדר, והבן כמה מאוד עמקו מחשבותיהם.

שיח שרפי קודש ערך רבי

אין לחשוד יהודי

והנשוא הביאו. קודם מלחמת עולה השניה גרו האדמו"ר ר' שמעו"ל זצ"ל (אמשינאו) והאדמו"ר מלובאוויטש ר' יוסף יצחק זצ"ל ועוד אדמו"רים בעיר אטוואצק, ומוצאי שבת אחת הלך ר' שמעו"ל לבקר האדמו"ר מלובאוויטש. שאל האדמו"ר לר' שמעו"ל מה אמר היום בסעודה שלישית על פרשת השבוע. אמר ר' שמעו"ל כת"ר רוצה לשמוע מה שאמרתי, הא האדמו"ר לובאוויטש מפורסמים לראשי המדברים, שאומרים מאמרי חסידות גדולים? מ"מ הפציר האדמו"ר את ר' שמעו"ל שיאמר מה שאמר.

אז אמר, דבפר' ויקהל כתיב 'והנשוא', חסר י', והביא רש"י מפני שנתעצלו מתחלה נחסרה אות מ' משמם'. וקשה, דלכאורה ה' חשבונם נכון, ועוד למה חסר אות י' דוקא? התירוץ, דלא היה להנשיאים לחשוד בני ישראל שלא יביאו כל מה שיצטרך להמשכן, ולכן חסר אות י' דוקא לרמז שאין לחשוד 'אידי' שיחסר להביא מה שמצטרך להמשכן.

אמר לו האדמו"ר מלובאוויטש: מרגליות טובה זו רציתם להעלימ ממנו?...

הרה"ח רבי יעקב שמחה ארליק ז"ל מחסידיו אמשינאו, בספרו רני ליעקב שמחה עמ' 147

פניני הפרשה

אמרות קודש ופנינים יקרים על פרשת השבוע

זריזות בעבודת ד'

והנשיאם הביאו. פירש"י מחמת שנתעצלו במלאכה נחסר אות אחת משמם והנשיאם כתיב עכ"ל. בשם א"א זקני ז"ל החידושי הרי"ם מחמת שלא עשו בזריזות נחסר אות יו"ד, כי עיקר היהודי אם עושה הדבר בזריזות וכלי עצלנים, ובלא זה אינו חשוב לכולם.

ועל זה תיקנו לומר על כל מצוה 'הנני מוכן ומזומן לקיים כו' כדי שנעשה על ידי זריזות והכנה יתירה ולא נעשה בקריזות כמו שיקרה לפעמים בעונותינו הרבים, ואם עושים כן נוכל לצאת לעולם מתוך החשיכה.

שפתי צדיק אות ה'

נקישת הפטיש עורר הרצון

ויאמרו אל משה מרבים העם להביא וגו' ויצו משה ויעבירו קול במחנה לאמר איש ואשה אל יעשו עוד מלאכה לתרומה הקודש ויכלא העם מהביא. ולכא' יפלא על לשון ציווי של משה רבינו שלא יעשו עוד מלאכה, שהיה צריך לצוות רק שלא יביאו עוד?

וביאר הרה"ק החידושי הרי"ם ז"ע דכל זמן שהכלל ישראל שמעו מלאכת פטיש במקדש לא היו יכולים לעכב בדעתם ובלבם שלא להביא, כי היה לבם בוער לתת הכל לנדבת המשכן, רק אחר שלא שמעו מלאכת הפטיש אז 'ויכלא העם מהביא'.

ליקוטי הרי"ם

הדברים מתחדדים ביותר בדברי הרה"ק מאפטא ז"ע שכתב ג"כ רעיון זה, ומוסיף באותו ענין, שבעירו היה שמש אחד להעיר האנשים להשכמת הבוקר, ומי ששמע קול הפטיש שלו נוקש על חלונו לא היה יכול להמשיך לשכב על יצועו, והיו הכל ממהרים לקום ולרוץ לבית המדרש לעסוק בחפצי שמים, ואע"פ שאותו שמש היה אדם פשוט בתכלית, זכה לזה כי בנערותו היה משמש אצל הרה"ק הרבי רבי שמעלקא מניקלשבורג ז"ע ועשה עבודתו בקודש בדביקות גדולה, וזה היה שכתו בהאי עלמא.

וכמו"כ, כאשר בצלאל היו מקיש בהפטיש היו הנדיבים קופצים ממקומם להביא עוד ועוד נדבות, לכן הוצרך משרע"ה לצוות קודם לגמור מלאכת הפטיש במקדש, ואז 'ויכלא העם מהביא'.

שפתי צדיקים רימבז פר' פקודי, מובא בליקוטי אהבה ישראל, וראה זרע קודש פר' תרומה

העיקר היא הרצון

והמלאכה היתה דים והותר. הגיד כ"ק הרבי ר"ב זצלה"ה מפרשישחא, בדברי המדרש רבה פקודי (פרשה נא, ב) 'נכנס

משה אצל בצלאל ראה שהותר מן המשכן, אמר לפני הקב"ה, רבון העולמים עשינו את מלאכת המשכן והותרנו, מה נעשה בנותר? אמר לו, לך ועשה בהם משכן לעדות, וכל המפרשים נתקשו בזה.

והגיד הוא זצלה"ה, שיש בני אדם שאף אחר כל הנדבה לבם בוער לעשות עוד אבל כבר נתמלא, כמו במשכן שהמלאכה היתה דים, והותר, ותוספת הנדבה, היתה חביבה לפני הקב"ה יותר מכל הנדבה, שהרי היתה בלתי דרושה מהם כלל, אלא אהבה מופשטת.

וזה שאמר לו 'לך ועשה בהם משכן לעדות', בהם' דייקא, שזה חביב לפני ביותר. וזהו שאנו מברכים 'הבוחר בשירי זמרה'. היינו השיריים של הזמרה, שעדיין הלב הומה לומר זמירות ותשבחות נוסף על מה שאמר, והשי"ת בוחר בזה ביותר, ודברי פי חכם חן ושפתים ישק.

שם משמאל נח ר"ח חשון תרפ, ובעוד כמה מקומות

מהרצון נעשה משכן

דברי הרבי רבי בונים ז"ע עולים בקנה אחד עם דברי הרה"ק מוואראק ז"ע שהובא בישיבה ישראל וז"ל: 'במד"ר (נא, ב) עה"פ 'והמלאכה היתה דים' נכנס משה אצל בצלאל ראה שהותר מן המשכן אמר לפני הקב"ה, רבון העולם עשינו את מלאכת המשכן והותרנו מה נעשה בנותר, א"ל לך ועשה בהם משכן לעדות הלך משה ועשה בהן, וכבר תמחו המפרשים היכן מצינו עוד משכן לעדות?

וכ"ק איתן אדמו"ר הרבי מוואראק זצלה"ה אמר כי עיקר קדושת וחיות המשכן והמשכת השכינה ה' ע"י הרצון ונדבת לב ישראל, ובכח קדושת רצונם הטוב המשיכו קדושת השכינה, וכמאמר האלשיך הקדוש (על ש"ה' ג, ט') 'שהכתוב מתמה איך אפשר לעשות משכן למי שנאמר בו (מ"א ח, כ"ג) 'השמים ושמי השמים לא יכלכלוך', ולצמצם שכירתו בין הבדים, וזה שאמר הכתוב 'אפריץ עשה לו המלך שלמה מעצי הלבנון עמודיו עשה כסף רפידתו זהב מרכבו ארגמן', איך אפשר זאת, והתירוץ הוא 'תוכו רצון אהבה', היינו שמאהבה והיראה והרצון והחשק מנדבת המשכן ע"י המשכו השכינה הק' לתוך בדי הארון.

וכאשר נותר ממלאכת המשכן ממילא נשאר הרצון שבהמלאכה הזאת ולא יצא לפועל הטוב, וזאת אמר משה מה נעשה ברצונות אלו, והשיב לו הקב"ה עשה בהם, היינו בפנימיות לבב ישראל, משכן לעדות, וכמאמר התיקו"ז (תיקון ו') וזכה מאן דמתקן ל' דירה נאה בליב', היינו כסא להשראת השכינה הקדושה, וכש"נ (תהלים קיט, יא) 'בלבי צפנתי אמרתך וגו'', ע"כ דברי כ"ק הרבי הזקן מוואראק במעט ביאור.

ישמח ישראל פקודי אות ב' ע"ש עוד

חודש אדר

משנכנס אדר מרבין בשמחה. נראה הטעם, דהנה לכו"ע בר"ח אתו למדבר סיני (שבת פו:), והטעם שכל ההארות שהם בתוך ימי החודש כלולות בר"ח, כמו דכל קידוש יו"ט נכלל בקידוש החודש, ואין ליו"ט קידוש אחר רק זה, וע"כ גם הארת מתן תורה היתה בר"ח, ע"כ באו בר"ח למדבר סיני. ובהגדה של פסח 'אילו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה דיינו', היינו דהקריבה לפני הר סיני לבד ג"כ מילתא היא, שנתקרבנו לפני ה'.

וכן בפורים שניתנה תורה, 'קיימו מה שקיבלו כבר' (שבת פח:), בר"ח אדר באים לפני הר סיני ומתקרבנים לפני ה', לפני המ"ת של פורים, וכתוב (דבה"ט טו, כז) 'עוון וחדוה במקומו', ע"כ משנכנס אדר מרבין בשמחה.

גם כתוב במגילת אסתר (ה, יד) 'ובוא עם המלך אל המשתה שמח', והגיד **הרה"ק מקאצק זצ"ל** שנכתב זה בקרא (אף שהן דברי זרש להמן ימ"ש) כדי ללמוד מזה מוסר, שכל הרפקאות שעוברין על האדם, מכל מקום כשיבא לפני המלך, מלכו של עולם, צריך לבוא לפניו שמח וטוב לב, ולא להראות לו פנים זועפים כלל, והוא בגדר קבלת מלכות, להראות שאינו דואג עבור עצמו כלל במקום המלך עכדה"ק.

ע"כ כשמגיע ר"ח אדר שמתקרבנים לפני הוד מלכותו ית' שמו, צריכים להעביר כל הדאגות ולהרבות בשמחה, ע"ד 'ובוא עם המלך וגו' שמח'.

ארץ צבי קוויגילוב, עמ' רכה

שבת שקלים

הקב"ה מוחל

פרשת שקלים הוא בוודאי לחיקון פגם העבר, שכביכול השם יתברך הוא המתחיל להבטיח ע"ז במאמר (שמות ל, יב) 'כי תשא את ראש בני ישראל לפקודיהם וגו', שמה שעבר עד כה יהי נמחל הכל, כי בלא זה איך אפשר להתחיל מחדש, כי איך ישא פנים. והוא כמשל מלך בשר ודם שמרדו בו לגיונותיו, הוא מכריז שכל אחד יתן דבר מועט, כענין מחצית השקל, ובזה ישא להם פנים למחול להם מה שהעוו עד כה, ולא יזכור להם כלום, היש חיק מתוק מזה, **ובוודאי בזה כל פרט ירהיב עוז לגשת אל המלך מהיום והלאה, וזהו פרשת שקלים.**

תורת אמת פר' פרה תרלח

פינת הכרם

לכבוד עורך גליון הנפלא והמיוחד במינו אשר רבים וטובים הולכים לאורו **'כרמנו'** ראיתי בגליון הקודם (פר' תרומה) שהבאתם להקשות קושית **המנחת חינוך** (מצוה צט) למה לא מצינו בשום מקום שתלו ציצית במעילו של כהן גדול, והבאתם תירוץ **מספר התכלת**, והקשיתם דלפי דרכו של **השפ"א** (זבחים

פשוטו של מקרא

לקט נבחר מדברי רבוה"ק ליישב ולבאר פשוטו של מקרא

ולאשר כי בני ישראל נתחרטו והי' להם צער גדול בהריגת חור ריחם הקב"ה עליו וחזר כל נשמת חור נבצלאל.

שפת אמת ליקוטים

זהב ובכסף ובנחשת.

(לה, לב)

יש להבין למה במשכן וכן בבתי מקדש הי' נעשה מזהב וכסף, משא"כ הבית השלישי יהי' של אש?

והענין היא, שבאמת אין הזהב חשוב כלום רק כיון שחשוב בעיני בני אדם נמצא דע"י זה שכל א' נתן זהב וכדומה היה בזה נדיבת הלב, אבל לעתיד יהי' 'זמלאה הארץ דעה' וזהב לא יהי' נחשב לכלום יהי' הביהמ"ק של אש.

הרה"ק רבי יצחק מאמישינאו זי"ע, אמרי קודש

והמלאכה היתה דים לכל המלאכה לעשות אתה והותר.

(לה, יז)

הקשו המפרשים אם 'הותר' האיך שייך לומר 'דיים'?

ותי' הרה"ק אדמו"ר הצעיר מווארקא זי"ע כי באמת לא הותר כלום, שמשא רבינו ע"ה הביט ברוח קדשו מי שלא נתן ברצון טוב לא היה רוצה לקבל נדבתו למשכן, וזה החלק נותר, וזה 'הותר', א"כ ממילא לא נותר כלום.

הרה"ק רבי בעריש מביאלא זי"ע כשמוע זאת מפי הרה"ק מווארקא אמר שבדבריו נתיישב לו כמה דפים בספר הק' פרי עץ חיים שהי' קשה לו חצי שנה.

תפארת רבותינו מע' אדמו"ר אות סד

נצרך צחות

ווי העמודים וחשוקיהם כסף וצפוי ראשיהם כסף והם מחשקים כסף כל עמדי החצר.

(לה, יז)

י"ל בדרך צחות, דידוע מזה"ק 'ווי' היינו אות ו"ו הרמז על עסק התורה, כמ"ש בוזה"ק פקודי (רכו:) עה"כ 'זאת האלף וכו' עשה וויים לעמודים' ע"ש.

וידוע העוסק בתורה מהראוי שיהיה הולך בתורה ממדריגה למדריגה, והנה אנו רואין כמה תלמידי חכמים והם עומדים על מדריגה אחת, הוא מפני שהם חושקים כסף ולמוד תורתם הוא בשביל שאהיה עשיר.

זה שהכתוב שואל ומשיב 'ווי העמודים', ר"ל עוסקי התורה והם עומדים, הוא מפני 'וחשוקיהם כסף' כאמור, וזהו 'צפוי ראשיהם כסף', שראשם משוקע בכסף, וידוע הכל בתר רישא גרידה, זה שאמר והם 'מחושקים כסף כל עמודי החצר'.

דברי ישראל מודיץ

ויצאו כל עדת בני ישראל מלפני משה.

(לה, כ)

בכל דברות ואמירות שלמד רבינו עם ישראל לא נמצא שידבר הכתוב מיציאתם, משמע שנכנס בלבם המאמר ובהבה רבה יצאו לקיים, לכך אין הכתוב מקפח שכרם לדבר מיציאה כזו בהתלהבות גדול, שהי' כעין 'ותחי רוח יעקב' שהי' שרוי בצער גדול מאבדות יוסף, כן כאן היו ח"ו מייאשים עצמם בנפלים לחטא גדול, ועל כן כשנתבשרו מנדבת המשכן שיהי' תיקון נעשו כאיש אחד בלב אחד להתנדב כל יכולתם.

שפתי צדיק אות ד'

וכל אשה חכמת לב בידיה טוה.

(לה, כה)

וקשה ביד' לשון יחיד וטוה לשון רבים, והוה לי' למימר 'בידיהם טוה', ויתכן לומר הפירוש 'חכמת לב בידיה' דיש חכמה במלאכת הידים.

שפת אמת ליקוטים

וכל הנשים אשר נשא לכן אתנה פחכמה טוה את העצים.

(לה, כו)

וברש"י היא היתה אומנות יתירה, שמעל גבי העצים טווין אותן. וצריך להבין מה היתה האומנות היתירה?

ויש לומר, דכיוון שעבודת בית המקדש אינה דוחה שבת, היא מצוות עשה שהזמן גרמא ונשים פטורות, מה עשו הנשים כדי שתהיינה מצוות ועושות, טוה על העיזים וזה היתה מלאכה כלאחר יד שמותרת בשבת, וא"כ לגביהן נמשכה עבודת בית המקדש גם בשבת, ואז חדלה המצוה להיות מצות עשה שהזמן גרמא.

וזו היתה האומנות היתירה שעל ידה התאפשר לנשים לקיים את מצות הקמת בית המקדש כמצוות ועושות.

הנה"ק מאוסטראורצא זי"ע, בית מאיר

ראו קרא ה' בשם בצלאל פן אורי בן חור.

(לה, ל)

מה ראה להזכיר חור משל כו' כל בנים היוצאים ממך כו'. ויש לדקדק למה לא ניתן מתנה זו לאורי אביו של בצלאל? ויתכן לומר כי להכמה כזו צריכה להיות אדם שתחילת בריאתו כלי מוכן, רק שבצלאל עוד הי' קטן וכשאדם נעשה בר מצוה בא לו נשמה עליונה ונעשה כלי מוכן מחדש.

אכן יתכן לומר עוד כשנדייק לשון המדרש 'בנים היוצאין ממך' משמע שמלעתידי מדבר, וי"ל כי נתגלגל נשמת חור בבצלאל וידוע כי הגלגול נקרא בן, כמו שאמר אר"י ז"ל בפסוק 'פוקד עון אבות על בנים'. ולפי זה אתי שפיר לשון הפסוק 'ראו קרא ה' שנשתנה צורת בצלאל והעידו הכל כי הוא נשמת חור, וזהו שכתוב 'קרא בשם בצלאל כו' חור',

בבגדו, ולכן אמר דלפי השפ"א ועוד, שהפעמון ורומון היה על שוליו ומדת הבגד היה עד הארץ מובן שלא הלכו ציצית כי לא היה מקום היכן שיתלה ולא שייך המצוה, אך לפי השיטות שהפעמון ורומון היו תחת המעיל, הלא היה מקום לתלות ציצית, ואכן צ"ב למה לא הניחו, אך לפי השפ"א מיושב היטב.

ידידכם מוקירכם

נפתלי ליפשיץ

פח. דמקום הרימונים ופעמונים היה על שולי הבגד באופן שסוף הפעמון ורומון היה נשלם בשוה עם אורך המעיל. עדיין קשה וצריך ביאור למה לא הניחו ציצית. ולתרץ קושית המנחת חינוך למה לא היה ציצית במעיל, ויובן דוקא לפי שיטת שפ"א הנ"ל, אמר לי כ"ק אדמו"ר מפשעווארסק שליט"א בזה, דרש"י בפרשת שלח עה"פ ועשו להם ציצית כתב 'על שם פתילים התולים בה', ונמצא לפ"ז דגדר מצות ציצית הוא שיתולה'

בטל רצונך מפני רצוני

בסופו 'ופעמים להיפוך'... והן והן הדברים, שלא יקבע האדם את העבודת ד' בדברים מסויימים, אלא לעולם ישתדל לעשות את רצון הבורא, ופעמים במצבים מסויימים נוכח האדם לראות שצריך לעשות את ההיפוך.

עוד דוגמא לכך מצוין במכתב שכתב השם משמואל לחתנו (נדפס בסוף שם משמואל חלק המועדים) אודות האכילה ביום הכיפורים למי שחלש לבו ובין השאר כותב אודות הענין הזה ונעתיק דבריו הק': כאשר יום הכיפורים ממשמש ובא, הנני להזהירך מאוד לבל תצדק הרבה בדבר הצום, וכפי אשר יאמר לך הד"ר כן תשמור לעשות, אם יאמרו שדי פחות מכשיעור, היינו פחות מחצי ביצה בתוך שמונה מינוט, אך באם יאמרו שגם זה לא יספיק, חלילה לך להחמיר, כי מי שצוה לצום ביום הכיפורים הוא צוה לשמוע לרופא ושלא לצום..

ובטח תזכור מה שכבר שמעת ממני הרבה פעמים, שעיך היהדות להיות האדם בטל לדעת התורה וחכמי' ואפילו שיאמרו לך על שמואל שהוא ימין, וזה שאדם מבטל דעתו לדעת התורה וכופ אונן לשמוע לדברי חכמים, הוא שוה יותר מהכל, ועל כן אין לך להצטרע אם לא תצום ביוה"כ, כי במה שתשמע לדעת חכמי התורה שציוו שלא לצום, אם הרופא צוה שלא לצום, הוא שוה יותר מעיך הצום.

הנני ידיך חותנך הדו"ש באהבה ומברך בחתימה טובה, שמואל.

ולסיום נביא מה שאמר פעם הרה"ק רבי יחזקאל מקאזמיר זי"ע (מובא בדברי ישראל פר' בחקתי) והדברים משתלבים היטב עם מאמרו הדין, הרה"ק מקאזמיר אמר שאפילו בשעה שאדם הולך בערב יום הכיפורים מלוש בקיטל ונרות בידו, אם יאמר לו חבירו לך עמי לטייל, ודאגה בלבי אשיחנה, ילך עמו. כי מה הוא רוצה לעשות ביום הכיפורים, תשובה, וזה תחלת התשובה, כי 'ואהבת לרעך כמוך' זה כלל גדול בתורה, עכ"ל.

הרה"ק מקאזמיר הורה לנו בזה היסוד שאנו עוסקים בו כעת, האדם בעת הילוכו לבית הכנסת ליל יום הכיפורים מלוש בקיטל כל כולו אחוז שרעפות ומתיירא מעוצמת יום הדין, ואדם אחד מבקש ממנו שיקדיש לו כמה רגעים לשמוע מה שבלבו, עלול האדם בקל לטעות שאם ישמע כעת דאגת חבירו הרי יפסיק מדבקותו ומהכנתו ליום הדין והנורא...

אכן אדם זה מסובך ל"ע ברגש שקר, דאדרבה אם הוא מפחד מפני היום הדין הרי עליו לבקש כמה זכותים ששייך כתשובה וזכות ביום הדין.

וכן הדבר בנדבת ישראל למשכן, כאשר הוציאו קול במחנה שלא להוסיף עוד במלאכה, הרי שאמנם ויכלא העם, נעצרה התלהבותם, פסקו מלהביא, ואכן זכו שהיתרון היה דים, עכ"ד הנעימים של רבי גדל זצ"ל.

■ ■ ■

ובאמת שהדבר לא קל היא כלל, ומי שחושב שהוא עומד כבר בדרגה זו סימן הוא שמעולם לא בחן עצמו בזאת, לדוגמא עובד ד' שמקפיד כל יום ללכת למקוה, ופעם אחד יפקוד עליו הרופא שמשום מצות 'ונשמרתם מאוד לנפשותיכם' לא ילך למקוה, בדרך כלל יקשה הדבר על האדם, שכן מורגל שהתקרבותו לד' תלוי במקוה, אבל הרי הדבר טעות ביסודו, שכן התקרבותו לד'

וחוט המשולש היא דברי השפת אמת (תרלה) שהם מצד א' השלמה ומצד א' הוספה על דברי הרה"ק רבי וואלף מסטריקוב הנ"ל, השפת אמת קאי גם הוא על הפסוקים הנ"ל 'מרבם העם להביא וגו' ויכלא העם מהביא', ומק' מה זה האריכות בתורה בענין הזה?

ומתרץ השפת אמת זל"ק: ונראה כי ראו הצדיקים והחכמים כי נתפשט ההתנדבות יותר מהראוי, וחששו שלא יה' עוד ברצון אמת לשם שמים, כי הכל הולך אחר הרצון לש"ש, עכ"ל.

הרי שהשפת אמת כותב בחינה אחרת, שכיון שהצריכו בזה כוונה לשם שמים חששו שמה לא יה' עוד לשם שמים מרוב הרגילות לבוא ולבוא לכן פסקו שכולם יכלו מלבוא עוד, דמוטב מעט הכוונה מהרבה שלא בכונה.

אכן גם השפת אמת שם ממשיך בדבריו ומכוון לדברי הרה"ק מסטריקוב הנ"ל זל"ק: ובס' אור החיים מדייק לשון 'הי' דים כו' והותר' דסתרי אהדרי, והוא ז"ל תירץ שע"י שהיתרון הי' בנדיבות בני", שילים הקב"ה להם שכרם וכלל היתרון ג"כ במלאכת המשכן ע"ש דברי פח"ח.

ולפי דרכנו פרשנו כי עי"ז שמוענו עצמם אח"כ מהריבוי כדכתיב 'ויכלא העם', עי"ז תיקנו זאת היתרון שלא נתקלקל הנדבה ע"י התפשטות כנ"ל, עכ"ל.

והנה"ח רבי גדל אייזנר זצ"ל (מורשת גד) ממחיש דברי השפת אמת והרה"ק מסטריקוב ונעתיק מדבריו: כלל זה נקוט בידך, אם נרצה לדעת על ההתלהבות והנדיבות באם מקורה טהור וכולה לשם שמים, הרי שבאם תבוא ההוראה להפסיק המלאכה, ואכן תדעך ההתלהבות, הרי שמקורה בציווי, ברם אם בכל אופן יורגש דחף ורצון להמשיך בזאת, הרי שנתערבו רצונות אישיים ופניויות.

הנה חפץ איש ישראל להתנאות לפני הבורא ית' במצות, ומעונין לקנות אתרוג נאה בדמים מרובים, לכאוי מי ידמה לו, הוא מוכן והריק ממונו עבור רצון השי"ת ולכבודה של מצוה, ברם כאשר תבוא ההוראה ביד עבדיו הנביאים צדיקי הדור לאמור: אל ירבה איש ישראל במחיר הוצאות לארבעת המינים, או אז נבחין בין עובד אלקים לעובד את עצמו ולמען כבודו. באם יקבל את הדברים מיד וללא עוררין, הרי שהתלהבותו הראשונה היתה לשמים, אך האיש שינסה בכל טעדיקי 'להדר' בקניה של מצוה, אות הוא כי לכבוד עצמו הוא דורש.

אצל נדבת המשכן נצרך היה שהנדבה יה' אך ורק לשם שמים בלי שום נגיעה ופניה, אכן דבר זה קשה מאוד לבחון ולברר אצל עצמו אם חפצו אך ורק לצורך עילאה, וכדי לברר זאת מעיד התורה ב' סימנים שמעידים שהנדבה היתה אך ורק צורך גבוה.

הא' היא מ"ש"כ בפסוק 'ויאמרו אל משה לאמר מרבם העם להביא מדי העבדה למלאכה', ונתקשה הרה"ק מאיזביצא זי"ע (מי השלוה) בפסוק הזה 'להבין התפארות נדבות ישראל כל כך כמה פעמים, ומה הוא החדוש כי מה הוא שיחדול ליתן את כל הון ביתו במצות הש"י בפרט לבנין המשכן?

ומבאר הרה"ק מאיזביצא זי"ע בדברים יסודיים ביותר זל"ק: אך באמת שאין האדם יודע ומבין את שורש לבו אם הוא נדיב באמת, והבחינה לזה, אם אדם נתבע פעם אחת לנדבה למצוה חדשה אז יוכל ליתן הרבה, אך לאחר שהורגל במצוה זו אז קופץ את ידו מליתן, מזה נשמע שאין זה נדיב בשורשו שאם היה נדיב בשורשו לא הי' פוסק ממנו הנדיבות.

וכאן רצה הש"י רק נדבה אמתיות משורש נקודות לבם מחמת שהוא למעשה בנין עדי עד, וצריך שיה' קדושת הנדיבות ג"כ קיים, ועשה בעיני כ"א מיישראל את נדבה זו כאלו הוא מורגל בה ולא יה' כבר חדש, ועכ"ז התנדבו פעם אחר פעם בנדיבות לבם משורש נקודות לבם ואז הי' נדיבתם מבורר.

וזהו 'מרבם העם להביא' כו', היינו שהי' מביאים בכל פעם, וע"כ מפאר הכתוב נדיבותם.

עוד אופן בה מעיד התורה שנתברר שהנדבה היתה אך לצורך גובה אנו למדים מדברי הרה"ק רבי וואלף מסטריקוב זי"ע (ור) (זה) שכתב עה"פ 'ויכלא העם מהביא' זל"ק: מנדבת המשכן נראה בעליל, איך לחבב דברי תורה, ולעשות רק כאשר יצוה לא פחות ולא יותר, כי אחרי שהתנדבו בחשק גדול רצוף אהבה כל אשר להם, והביאו תכשיטי נשיהם בעודם עליהן, כי לא יכלו להתאפק עד אשר יתפרקו מעליהן, אחרי כן כאשר צוה משה ויעבירו קול במחנה שלא יביאו עוד, הגם כי עוד חשק לבם בוער בקרבם ברוח נדיבה ונפלאה לתת ולתת, בכל זאת, מיד 'ויכלא העם מהביא', ולא היה אחד פוצה פה ומצפצף, לבקש ולהתחנן ממש רבינו, כי יקבל מידו דבר גדול או קטן אפילו מי שלא הביא עדיין נדבתו, עכ"ל.

כלומר כשחפצו של האדם היא אך ורק למען קיום רצון הבורא, אז מיד שיקבל ההוראה להפסיק, מיד הוא מפסיק, שכן רצון הבורא כעת הוא להפסיק בהבאה, וזה הראה למפרע שכל ביאתם היתה אך ורק לשמה.

כור המבחן לידע אם האדם מקיים המצוות לשמה, או שמא מעורב בו פניות

תלוי בעשיית רצוני, ואם רצוני כעת שלא לילך למקוה הרי שהתקרבותו תלוי בזה.

וכבר דיבר מזה בשעתו הרה"ק הרבי מלובלין זי"ע כפי שהובא משמו בספה"ק נועם מגדים (פר' כי תשא) זל"ק: על פי דברי הרב מוהררי"י (הרבי מלובלין) נ"י בפ' (דברים יב, ד) 'לא תעשון כן לה' אלהיכם', דיש אדם שמחזיק בעובדא אחת בקבע כמו תענית בכל יום או טבילה בכל יום וכדומה ובאם לא יעשה דבר זה לפעמים הוא בעיניו כמתעתע כי כבר נשרש בלבו שעובדא זו מביאה לו היראה והקדושה, ובאמת לא כן הדרך האמיתי שהרי זה כעובד לעובדא זו, ובאמת שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (תענית יא.) היושב בתענית נקרא קדוש וכמו כן טבילה מביאה הארה אך עכ"ז הכל מה' ופעמים נותן קדושה על ידי תענית ולפעמים דווקא אם אכל ושתה אז טוב לו כמו בעי"כ וזהו לא תעשון כן, רוצה לומר דוקא כן, והבן היטב כי זה שורש גדול בעבדות ה', עכ"ל.

עד"ז מסופר שפעם ביקר הרה"ק מראפשיץ זי"ע אצל חתנו הרה"ק רבי אשר'ל מראפשיץ זי"ע וראה אצלו רשימה של הנהגות שקיבל על עצמו לעשות כל יום, קודם יעשה כן ואח"כ יעשה כן וכן הלאה, הרה"ק מראפשיץ נטל את הרשימה וכתב

ואלה תולדות

הרה"ק רבי יצחק מאיר מגור בעל חידושי הרי"ם זי"ע נולד בשנת תקנ"ט בעיר מאגנישוב, לאביו הגה"ק רבי ישראל ראטענבערג זצ"ל, בן הגה"ק רבי מרדכי ראטענבערג אבד"ק מאגנישוב וזעליחאוו, ולאמו הרבה"צ מרת חיה שרה ע"ה בת הרה"ג רבי יעקב יצחק הלוי זצ"ל חתנו של הרה"ג ר' נפתלי הירץ זצ"ל אבד"ק ווארקא.

אמו של רבינו נשארה יתומה בילדותה ולקחה המגיד הק' מקאזניץ זי"ע לביתו והיה נחשב כמו אפטרופוס שלה, ואחרי חתונתה בהיותה מעוברת בדרכה על סף החדר של המגיד מקאזניץ מיד קם המגיד מלא קומתו מכסאו, ואמר לה, תדעו שהנני קם מפני העובר שבבטן כי נשמתו גדולה מאד, וזה איהו מאות שנה שלא היתה נשמה זו בעולם, ונולד רבינו.

כאשר מלאה לרבינו שנה תמימה צוה המגיד מקאזניץ להביאו אליו ולגמול אותו.

כאשר היה בן ג' שנים כבר למד עמו אביו הרבה תורה, ונתפרסם הקול שהלך ממאגנישוב יש בן עילוי מופלא.

כאשר הגיע לערך שמונה שנים פקד עליו המגיד מקאזניץ זי"ע שיתרועע עם נכדו בן בתו הנער כמו יחיאל (הוא הרי"ק ממאגניצא) והיו ביחד חברים מקשיבים לקול קדושת תורתו של המגיד מקאזניץ ומסר להם רזין עילאין.

בשנת תקס"ח כשהיה רבינו בן תשע שנים נתקשר בקשר השיכון עם בת הגביר רבי משה חלפן ממשפחת ליפשיץ מנכבדי עדת ישראל בעיר ווארשא. חתונת רבינו הוגבלה על שנת תקעב כשנעשה בן י"ג שנים. ורבינו דר אחר חתונתו בווארשא.

שם בווארשא השפיעו עליו שני מחביריו הרה"ק רבי פייוויל מגריצא זי"ע והרה"ק רבי זושא מפלאצק זי"ע שיסע להרבי מלובלין זי"ע. אמנם עיקר קבלת רבינו אז היה מאת המגיד מקאזניץ שכאמור נתגדל על ברכיו.

אחר הסתלקות המגיד מקאזניץ זי"ע בשנת תקעה, הסכופך כל החברא וביניהם רבינו תחת בנו הרה"ק רבי משה אליקים בריעה זי"ע.

בימים ההם התחיל לזרוח אורו של פרשיסחא והרבי רבי בונם זי"ע גילה חפצו ורצונו שרבינו זי"ע יסע אליו, אולם בהיות גשבה הטורא בין קאזניץ לפרשיסחא לא רצה רבינו בשום אופן ליסע לפרשיסחא.

אחר פטירת הרה"ק מקאזניץ זי"ע נסע רבינו להרה"ק רבי מאיר'ל מאפטא זי"ע, ושם הצליחו כמה חסידיו פרשיסחא לדבר על לבו שיסע להרבי רבי בונם זי"ע. רבינו נתדבק בהרבי רבי בונם זי"ע ונעשה לתלמידו המובהק, והרבי רבי בונם הראה לו חביבות גדולה עד לאין שיעור. שם בפרשיסחא נעשה דיבוק חברים בין רבינו והרה"ק מקאצק זי"ע.

לאחר הסתלקות הרבי רבי בונם זי"ע לא רצה רבינו לקבל עול האדמו"רות למרות הרבה הפצרות, והתכופך עצמו תחת הרה"ק מקאצק זי"ע.

לאחר פטירת הרה"ק מקאצק זי"ע בשנת תריט הוכרח רבינו בע"כ לקבל את עול ההנהגה, ונהרו אליו אלפים מכל אפסי ארץ.

בשנת תרכ"ו נחלש רבינו, ובשבת קודש כ"ג אדר גברה מחלתו, וברבע שעה לפני יציאת השבת יצאה נשמתו הקדושה בטורה ותעל בסערת השמימה.

רבינו נטמן בבית"ח בגור. זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

פניני הילולא

ארוכה מארץ מדה

דבר נפלא ביותר מספר הרה"ח רבי שמואל יעקב רובנשטיין זצ"ל: סיפר לי מלמד של תלמיד אחד אטום המוח שיגע עליו מלמדו בוורשה להעמידו על דרגא, לו אף קטנה, בלמוד ובפרשה. לימים עלתה על דעתו של אבי הנער, שהחידושי הרי"ם ז"ל ינסה את בנו התכשיט. מובן שימים אחדים הקודמים למדהו מלמדו את כל תורתו בשניה ובשלישית, באשר ידע המלמד שבנפשו הוא, ובכשלונו קל הוא יאבד לחמו. אבל מה היה לו להמלמד המסכן הלזה לעשות בכדי להכניס למוחו המטומטם הלזה משהו מן הלימודים?

והי' היום והנער הלזה נבחן, והנה זה פלא, בוחנו החידושי הרי"ם פסק עליו 'נישקאשע' (לא רע) ולשמחת האב אין גבול, אחרי שהגאון והקדוש הרבי אמר עליו כך.

המלמד שלא נוכח בשעת הבחינה, בראו את התוצאות, שאל אח"כ את בעל החידושי הרי"ם, למדנו רבנו, איך אמר כ"ק על בור זה, נישקאשע?

וענהו, אילו היתה לה להתורה גבול, אפשר היה להגביל את מדת הטוב והרע, אבל כיון שארוכה מארץ מדה, הלא בין הנער שעבר את גבול הא"ב ובין הגאון, שניהם כאחד חשובים לעומד גדלה של התורה... ואמר בל"א: און מיר קענען דען?

שארית נמנחם בהקדמה לחלק ב' עמוד יט

אנחה של אמת

איתא בגמ' (ב"מ סב.) שנים שהיו מהלכין בדרך וביד אחד מהן קיתון של מים, אם שותין שניהם מתי, ואם שותה אחד מהן מגיע לישוב, דרש בן פטורא מוטב שישתו שניהם וימותו ואל יראה א' מהם במיתתו של חברו, עד שבא ר' עקיבא ולימד 'וחי אחיך עמך' חיך קודמים לחיי חבריך.

והרה"ק החידושי הרי"ם מגור זי"ע הציע פעם בפני התלמידים ספק בדין הג"ל, איך יהיה כשיש שלשה אנשים וביד אחד קיתון של מים אך הוא אינו צ' לשתות שאינו צמא, אך השנים האחרים צריכים להמים, ואם שתיים שניהם מתי, ואם א' שותה יחי', מה יעשה השלישי בהמים, דכאן לא שייך הסברא דר"ע כיון שהוא אינו צ' להמים?

ונזרקה תשובה מפי א' התלמידים דיקדים למי שתלמיד חכם יותר.

כשמעו הח' הרי"ם חוות דעת זו, התקצף על התלמיד באומרו: וכי אתה סבור דבלימודך נתעלית על כל, בשמים אינם רוצים כי אם אנחה אמת. ופסק הלימוד מגודל עגמת נפש מתשובת תלמידו הג"ל, והניח הספק בצע"ג.

מראה כהן סימן לד, מובא בליקוטי הרי"ם בהרבה

במשנת הילולא

היושב באשפה אינו מרגיש סרחון

כבר היתה מילתנו ב'כרמנו' פר' יתרו עמוד ד' מדור 'קאצק' שאחר הסתלקות של הרה"ק מקאצק זי"ע אמר האבני נזר זי"ע לחבירו, דבר אחד למדנו בקאצק: שהעולם מסריח!

מעתה נשאלת השאלה, אם אכן העולם מסריח, למה אין אנו מרגישים כן, והלאו בעוה"ר אנו רודפים אחר תאוות עוה"ר, כאילו נמצא בזה האושר המשובח, ולמה אין מרגישים הסרחון?

התי' ע"ז אנו למדים מתוך דבריו של רבינו בעל הילולא זי"ע וכפי שנתבאר בדבריו הנעימים של הגה"ח רבי גדלי אייזנר זצ"ל (מורשת גד פ' וואר עמ' מ') ונעתיק מדבריו: בימי של רבי אליהו חיים מייזל ז"ל רבה של לודז', אולצו רבים מבחורי ישראל להתגייס על כורחם לצבא המדינה. והוא, בקשריו הרבים שהיו לו בבית המלוכה, פעל רבות בענין כשרות המאכלים אשר יבואו לפיהם, ודאג לכך שבכל מקום חניה המקורב לישוב יהודי יוכלו החיילים היהודים לקבל את ארוחתם מבתי היהודים.

אף הוא התקין תקנות מפורטות לעת אשר לא יתאפשר להביא מאכלים כשרים והתיר מחמת פיקוח נפש לאכול אך ורק מן המרק שיוגש להם, ואילו את הבשר אסור בתכלית. וכל זאת בימי אימונים מפרכי הגוף.

מסופר, כי פעם נודמן ליהודי לבקר אחת מפלגות הצבא אשר שירתו בהם חיילים מאחינו בנ"י, והנה רואה הוא את אחד מהם אוכל בשקיקה מן צלחת המרק אשר לפניו. נודעו כולו וישאל אותו, איככה תאכל מאכלי טריפה? ויען אותו החייל ויאמר לו, והלא היתר מפורש לנו מאת רבה של לודז' ועל פי הוראת שעה שלו הבאתי מאכל זה אל פי. נענה אותו היהודי לעומתו, אכן, היתר יש לך, אך אל נא 'תלקק' את הצלחת, כל יערבו לחיך תבשילי פיגולים אלו... ואף בדברי איסור הדברים אמורים, מתרגל אדם לעבירה, שונה ושב על חטאו, מרגיש בן בית אצל היצר הרע, מתרועע עמו, עד כי אינו רואה כמעט פסול בדבר האסור.

וכה מסופר על עדת חסידים ובראשם החידושי הרי"ם ז"ל אשר עשתה את דרכה אל הרבי מקאצק. העגלון, מוכר היה להם משכבר הימים איש יהודי מגושם, בעל עגלה רחבת ידים, כיוון שפעמים רבות עשו החסידים בעגלתו, סמוכים ובטוחים היו כי לא יכשילם וידאג לה למדור לפי כבודם.

בהיות ועגלתו יכולה היתה להכיל נוסעים רבים, המתין עד אשר יתמלאו שאר המקומות לבר מן ספסלי החסידים אשר נתקבצו להם יחדיו כשראשם ורובם בספירות עליונות ומתכוונים בסילודין להקבלת פני רבם.

על אם הדרך הפורעה שלוותם של החסידים, אחת הנוסעות פצתה פיה וזימרה, בהיותם נמנים על נוסעיו הקבועים פנו החסידים אל בעל העגלה בטרוניה, מה זאת עשית לנו, מהר ודאג שהשקט ישרור כאן. ואילו הוא צועק לעברם, אתם החסידים בכל דבר מוצאים פסול ועוון, הנה הלא גם אני בתוכם יושב ומדוע אין הדבר מפריע לי כלל?

אף הם נענו לעומתו ואמרו, לא די שאין זה מפריעך אלא שאם לאמר את האמת, אדירבה נהנה הנך מכך.

מכאן הסיקו החסידים עד היכן כוחו של היצר"ר, וכפי שהתבטא פעם החידושי הרי"ם כי היושב באשפה אינו מרגיש בסרחון. הנמצא ברשתו של היצר"ר הרי שהכל נעשה לו כהיתר, לא די בהכ"י, אלא אף הנאה גורמת לו העבירה. הנה אותו עגלון גס רוח, אף כשמדובר באיסור חמור שכן אמר שמואל 'קול באשה ערוה' (ברכות כד.), עם זאת, בהיותו שקוע בגשמיות, אינו רואה בכך כל פסול.

עד כאן דבריו הנעימים של רבי גדלי.